

Мария Кръстанова Коджабашийска
УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ
ТЕХНОЛОГИИ

Значението на енергийния сектор за България нарежда въпросите на енергийната сигурност сред приоритетните въпроси на националното ни развитие. Силната енергийна зависимост на страната превръща енергийната сигурност в ключ за гарантиране на националната сигурност. В този смисъл енергийната сигурност би трябвало да бъде разглеждана като един от най-важните аспекти на защитата на интересите на българските граждани, на българското общество и държава.

Смятам за необходимо още веднъж да си отговорим на въпроса какво е енергийна сигурност. Според дефиницията на Световния енергиен съвет това е *увереност, че енергия ще има на разположение в количеството и качеството, необходими в дадените икономически условия*. Необходимото уточнение се състои в това, че **за енергийната сигурност на България са важни както навременните доставки, така и цената на газ, ядрено гориво и петрол**. Именно тези аспекти на енергийната сигурност бих определила като основни в контекста на новите геополитически реалности. В същото време бих искала да добавя, че през последните години се променя самото понятие *енергийна сигурност*, както и начините за нейното гарантиране. Имам предвид обстоятелството, че се наблюдава преход на страните вносителки на политика на защита срещу нередовни енергийни доставки към политика на комбинирани гаранции – политика на достъп до чуждестранни източници срещу достъп за енергоизносителите до пазарите на вносителите.

Енергийната сигурност на България е динамично състояние на обществото, което позволява ефективно използване на енергийния потенциал и поддържане на необходимото равнище на защита на националната сигурност при заплахи от вътрешен или външен характер, при действие на икономически, социално-политически, природен и техногенен произход, като отстранява и компенсира тяхното негативно влияние.

Въпреки бързите технологични промени Балканите запазват важното си геополитическо положение. Значението на региона като транспортно, инфраструктурно и енергийно кръстовище нараства с бъдещото разширяване на Европейския съюз и НАТО, както и със свързването на страните от Кавказ и Централна Азия с европейските пазари. Енергийната сигурност е от съществено значение за функционирането и развитието на съвременната икономика. Енергетиката, както винаги заема основно място в политиката на Р. България, това определя нуждата от осигуряването на добре функционираща енергийна система, започвайки още от сигурността на доставките на първичен енергоносител /природен газ, въглища, ядрено гориво и др./, продължавайки през сигурен и стабилен процес на енергопреобразуване на енергията и накрая достигайки до разпространението и доставянето на крайния потребител.

Срещата на върха на държавите-членки на НАТО се проведе на 4 и 5 септември в Уелс. В нея участваха над 60 държавни глави, правителствени ръководители и министри от 28-те съюзници в Алианса и от страните-партньори. Основното, което би могло да се каже за постигнатото на нея е, че НАТО е готова да защити независимостта и териториалната цялост на всяка една от страните-членки. Има недвусмислена и споделена оценка за всичко, което се случва в световен мащаб. На

срещата беше потвърден ангажиментът на НАТО за изпълнение на трите основни задачи на пакта – колективна отбрана, управление на кризи и сигурност.

Днес повече от 40 страни са засегнати от насилствени конфликти. Тяхното разрешаване в повечето случаи е свързано с хиляди жертви и разрушаване на цели градове и села, със заличаване от лицето на земята завинаги на хилядолетни културни съкровища, които носят знаците на духовната еволюция на човечеството. Едно от най-важните решения, взети в Уелс, бе постигането на консенсус от партньорите за увеличаване на разходите за отбрана до 2% от БВП, като до 20% от тях да бъдат инвестирани в ново въоръжение и техника. България вече направи план за постигането на тази цел, заложен във визията „България в НАТО и Европейската отбрана 2020“, която беше приета от Съвета по сигурност към Министерския съвет.

На срещата на върха в Уелс бе ясно заявено, че НАТО е в състояние ефективно да отговори на специфичните предизвикателства, породени от така нар. хибридни заплахи. Този тип заплахи включват координирано използване на широк спектър от открити и прикрити военни, граждански, конвенционални и неконвенционални инструменти.

България активно участва в мироопазващи мисии. Тези мироопазващи мисии са уникален инструмент за оказване на помощ на страните, разкъсвани от конфликти и създаването на условия за установяването на траен мир. Един от основните елементи от участието на България в изграждането на политика за сигурност и отбрана е предоставянето на сили и средства от Българската армия, които могат да бъдат предоставени за нуждите на операции по управление на кризи, решаване на конфликти под егидата на ЕС и НАТО.

За да има принос България към перспективите и укрепването на евроатлантическото партньорство трябва да се създаде програма и пътица за инвестиции в отбраната и сигурността. Трябва да се обърне внимание на това как ще се съживи икономиката, как ще намали безработицата, как да се гарантира като цяло европейската сигурност и финансовата независимост. Защото няма сигурност без финансова сигурност. Само здраво, сплотено и мотивирано, динамично и уверено в себе си общество може да гарантира собствената си и на държавата сигурност. Нужни са гъвкави и динамично отворени политики по отношение на отбраната ни и адекватни и радикални промени по отношение на националната сигурност. Не може да говорим за благоприятни перспективи ако няма създаден закон за националната сигурност, който да гарантира устойчивото развитие на страната.

В условията на новата информационна епоха и глобализиращ се свят събитията, решенията, дейностите, субектите, икономическите, политическите и културните фактори в една част на света, оказват видимо, значимо и конкретно влияние в друга част, независимо от времевите и географските разстояния. Днешният взаимозависим свят представлява безкрайно усложнена и широка мрежа от свързани помежду си комуникационни средства и информационни системи, поддържани от крупни компании, междудържавни организации и граждански структури. Това води до преобразуването на външният светоглед и светоусещане. Това означава, че съвременния постмодерен човек не би могъл да живее в познатия до сега затворен и изолиран свят на своето общество.

В световен мащаб едно незначително на пръв поглед събитие може да има огромно въздействие върху развитието на света, като и най-малките промени на едно нещо биха могли да породят

неизмеримо отражение върху друго. В тази перспектива се открояват и отговорите на някои от въпросите, които се повдигат. Глобализацията е явление, различно от познатия до преди няколко десетилетия порядък, който не се свежда до процесите на глобална конкуренция между отделните регионални структури в света. Той предполага интензивно сътрудничество в рамките на световно разделение на труда за масово производство и осигуряване на услуги чрез високите технологии и иновациите, при което националните граници придобиват архаичен характер.

Посочените конфликти със сигурност ще доведат до проблеми със сигурността както на регионално, така и на международно ниво. България е най-близко до тези конфликтни точки в сравнение с останалите евроатлантически партньори и най-бедната от тях, което означава, че тя ще понесе най-големи загуби във всяко отношение. За да запазим позициите си в евроатлантическия съюз относно сигурността, България трябва да се противопостави на бежанските вълни от тези страни и да предостави хуманитарна помощ.

Накрая е нужно да се каже, че политическото и военното ръководство на САЩ формира стратегия на войната от нов тип, насочена не за разгрома на противника, а за неговото "удушване". При наличието на оръжие за масово унищожаване у редица държави дори една локална, да не говорим за мащабна война, е безперспективна и крие рискове от неприемливи щети. Но откритостта на повечето държави и зависимостта им от глобалната икономика предоставят на САЩ и съюзниците им други възможности. Превъзходството на САЩ на световните финансови пазари, контрола върху глобалните информационни потоци позволяват да се оказва разнопосочен натиск, който е не по-малко разрушителен от въоръжения конфликт. Както използването на авиацията коренно промени войната през миналото столетие, така и системният натиск във финансовата, икономическа и информационни сфери променя същността на войната през XXI век.

Съвременната война е многопластова. Тя съчетава информационно, военно, финансово, икономическо и дипломатическо въздействие върху противника в реално време. Това е всеобхватна война, с едновременното използване на всички средства, с допълването на военните и невоенните форми. Тези елементи бяха обиграни в различни стълкновения - в Ирак, Иран, Югославия, Египет, Либия, Сирия. В пълна степен те се прилагат в хода на украинската криза. Това е и непрекъснатата война, при която целта се постига с изтощаване, с подкопаване отвътре чрез използването на слабите места на противника. При нея фазите на изостряне може да се редуват с "примирие". Хилядите малки удари целят да изтощят, задушат и обезкървят, като едновременно се водят преговори и се предлагат алтернативи, които да се харесат на част от населението. За разлика от XX век окупирането и разрушаването на държавата не е актуално, човешките и природните ресурси може да се контролират и без окупация. При тази война изчезват понятията "фронт" и "тил". Армията влиза в употреба само в краен случай, само като гарант да не би противопоставянето да прерасне в мащабни бойни действия. Всъщност, бремето ще легне върху подразделенията със специално предназначение. Разузнавателните и контраразузнавателни органи ще имат още по-голяма тежест. Първо, защото те са главният доставчик на информация за вземането на решения, и второ защото спецслужбите са най-приспособени да водят непряка подривна дейност.